

Utbildningsinspektion i Håsta och Idenor skolor, förskoleklass och årskurs 1–6

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Hudiksvalls kommun och besökt Håsta och Idenor skolor den 1–3 april 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästkommande inspektion.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Håsta och Idenor skolor, dels den information som samlats in under besöket. Även information om kommunen och skolorna från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I Håsta och Idenor skolor intervjuades rektorn, elever, lärare och föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte även verksamheten i skolornas förskoleklasser samt gjorde lektionsbesök i skolornas samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i rektorsområdet utgör underlag för bedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifterna i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Håsta skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	21
Grundskola	96

Idenor skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	32
Grundskola	165

Källa: Uppgifter från Håsta och Idenor skolor i samband med inspektionen år 2008.

Båda skolorna utgörs av förskoleklass och grundskolans årskurs 1–6. Totalt finns sex klasser, inklusive en förskoleklass, i Håsta skola och åtta klasser, inklusive två förskoleklasser i Idenor skola. Årskurs 4–6 i Håsta skola och årskurs 5–6 i Idenor skola är åldersblandade. Håsta skolas elever ges undervisning i slöjd och hem- och konsumentkunskap i Västra skolan. Språkval i årskurs 6 ges för samtliga elever på Läroverket. Skolorna leds av en rektor som vid inspektionsbesöket är nytillträdd och endast har knappt en månads tjänstgöring i skolorna bakom sig. I skolan finns en kommunövergripande undervisningsgrupp för nyanlända elever och det bedrivs även särskoleverksamhet, vilket behandlas i den övergripande kommunrapporten. I anslutning till skolorna finns även förskola och fritidshemsverksamhet. Kommunens ansvarstagande för dessa två verksamheter beskrivs i separata verksamhetsrapporter.

Helhetsbedömning

I inspektionen framkommer att Håsta och Idenor skolor överlag har goda förutsättningar att främja elevernas utveckling och lärande. Goda exempel finns på undervisning som präglas av läroplanens och kursplanernas strävansmål och kunskapssyn och där elevernas erfarenheter och förutsättningar är utgångspunkten. Inspektörerna ser emellertid också undervisning där andra utgångspunkter styr planering och genomförande, exempelvis tradition från äldre läro- respektive kursplaner. Under inspektionsbesöket ser inspektörerna även exempel på hur undervisningen i hög grad inriktas utifrån arbetsgången i tryckta läromedel. Huruvida undervisningen är anpassad till elevernas individuella behov och förutsättningar är beroende av vilken lärare de har. Även elevernas möjlighet till inflytande över det egna lärandet beror på den enskilde läraren. Ett samlat intryck är att skolorna rymmer skillnader i förhållningssätt hos lärarna när det gäller såväl ordningsfrågor som syn på kunskapsuppdraget. Inspektörerna bedömer att dessa skillnader medför en risk att eleverna inte får en likvärdig utbildning. Att tydliggöra uppdraget för samtliga lärare är därför en viktig uppgift för rektorn.

De resultat som finns att tillgå på skolnivå är resultaten från de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik i årskurs 5. Andelen elever som bedömts uppnå målen i dessa prov har varierat stort i båda skolorna under åren 2005-2007. Det finns en osäkerhet hos lärarna om hur proven har rättats och när en elev ska anses ha uppnått målen för proven. På grund av denna osäkerhet finner inspektörerna det svårt att dra några slutsatser av skolornas resultat. Utöver resultaten från de nationella ämnesproven finns ingen samlad bild av elevernas kunskapsresultat i samtliga kursplaneämnen, vare sig på lärar- eller skolnivå, vilket måste åtgärdas. En samlad bild av elevernas kunskapsresultat är nödvändig, bland annat för att upptäcka variationer i elevernas måluppfyllelse. Dessa resultat behöver sedan analyseras

för att åtgärda eventuella brister i verksamheten i syfte att öka elevernas måluppfyllelse.

Skolorna saknar en tydlig organisation för att identifiera elever i behov av särskilt stöd i samtliga ämnen. Inspektörerna uppfattar att stödet i alltför hög grad koncentreras till att gälla svenska, matematik och engelska. Även i detta avseende kan en samlad bild av elevernas måluppfyllelse i samtliga ämnen bidra till att stödbehov i andra ämnen än de ovanstående uppmärksammas och tillgodoses.

Skolorna erbjuder överlag en trygg miljö för eleverna och arbetet med normer och värden synes vara av god kvalitet. Kränkningar förekommer dock och inspektörerna bedömer därför att skolorna bör försäkra sig om att trakasserier och annan kränkande behandling inte förekommer. Skolornas gemensamma likabehandlingsplan måste förbättras på vissa punkter.

Skolorna har under de senaste två läsåren saknat en kontinuitet i ledningen vilket märks både i skolornas verksamhet och i viss dokumentation. Utifrån de skillnader som tidigare nämnts angående lärarnas genomförande av utbildningen bedömer inspektörerna att det är angeläget för rektorn att utveckla såväl kunskapsuppföljning som systematiskt kvalitetsarbete i syfte att säkerställa en likvärdig utbildning för alla elever.

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas:

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 1 och 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolorna ger inte alla elever som behöver det särskilt stöd (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Ordningsregler upprättas inte i enlighet med förordningen (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).
- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever, 2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i Håsta skola i enlighet med förordningen (2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).
- Studiehandledning på modersmålet ges inte till elever som har behov av det (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolornas kvalitetsredovisningar uppfyller inte förordningens krav (3, 3 a, 4 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Uppföljningen av elevernas individuella kunskapsresultat bör förbättras så att den omfattar samtliga ämnen.
- Innehållet i utvecklingssamtalen bör förbättras.
- De individuella utvecklingsplanerna bör förbättras.
- Skolorna bör säkerställa att samtliga lärare använder de nationella kursplanemålen för att bedöma elevernas kunskapsresultat.
- Skolorna bör se över de lokala tolkningarna så att de i samtliga fall överensstämmer med de nationella kursplanerna.
- Skolorna bör säkerställa att all undervisning oavsett lärare tar sin utgångspunkt i läroplanens mål att sträva mot.
- Elevernas kännedom om målen för utbildningen samt deras möjligheter till inflytande över det egna lärandet bör förbättras.
- Skolorna bör utveckla elevernas förmåga att arbeta i demokratiska former.
- Arbetet med att individanpassa undervisningen till alla elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande bör vidareutvecklas.
- Skolorna bör försäkra sig om att trakasserier och annan kränkande behandling inte förekommer.
- Skolorna bör säkerställa att eleverna får undervisning i samtliga kursplanämnen i den omfattning författningarna anger.
- Skolornas kvalitetsarbete bör förbättras.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *avsevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kurs-

planer. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

Tabell. Nationella ämnesprov för årskurs 5. Tabellen anger andelen elever i procent som enligt skolornas bedömning uppnått målen i ämnesproven i Håsta respektive Idenor skola under åren 2005-2007. Dessutom anges andel elever som bedömts ha uppnått målen totalt i kommunen.

	Håsta skola			Idenor skola			Hudiksvalls kommun		
Ämne	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Svenska	52	81	79	66	91	50	75	84	70
Engelska	43	66	74	66	83	75	71	80	75
Matematik	43	75	63	60	66	42	71	80	64

Källa: Uppgifter från Håsta och Idenor skolors kvalitetsredovisning år 2007 samt från Hudiksvalls kommun i samband med inspektionen år 2008.

Kommentar:

Det är svårt att dra några slutsatser av skolornas resultat i de nationella ämnesproven då det saknas samstämmighet hos lärarna om hur resultatet av dessa prov sammanställs. I båda skolorna är det osäkert huruvida eleverna uppnår målen i samtliga ämnen eftersom varken rektorn eller samtliga lärare har en klar bild över elevernas måluppfyllelse. Stort fokus läggs på matematik, svenska och engelska och inspektionen visar att inte lika stor vikt läggs vid elevernas kunskapsresultat i övriga ämnen.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framåtsyftande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

Bedömning av området Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat sammantaget är av mindre god kvalitet. Lärarna gör kontinuerliga avstämningar av elevernas kunskapsutveckling i matematik, svenska och engelska. Som grund för bedömningarna används bland annat läsutvecklingsscheman, diagnostiska prov och de nationella ämnesproven i årskurs 5.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Uppföljning av alla ämnen

Enligt författningarna är det lärarens ansvar att följa upp varje elevs kunskapsresultat i samtliga kursplaneämnen. Under inspektionen framkommer att lärarna gör kontinuerliga avstämningar av elevernas kunskapsutveckling i matematik, svenska och engelska. I dessa tre ämnen ges eleverna till största del stöd och det är också i dessa ämnen som inspektörerna i intervjuer och samtal med lärare och elever uppfattar att lärarna har en tydlig bild över varje elevs kunskapsresultat. Inspektörerna bedömer att uppföljningen av elevernas individuella kunskapsresultat bör förbättras så att den omfattar samtliga ämnen.

Utvecklingssamtal

Enligt grundskoleförordningen ska läraren fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Utvecklingssamtal genomförs varje termin på båda skolorna. Enligt föräldrar och elever redovisas inte alla ämnen under dessa samtal. Inspektionen visar även att elever och föräldrar inte alltid får information om kunskapsutvecklingen i relation till de nationella målen utan, i vissa ämnen, mer i förhållande till hur eleven trivs eller hur eleven tycker att det går. Inspektörerna bedömer att innehållet i utvecklingssamtalen bör förbättras.

Individuell utvecklingsplan

I grundskoleförordningen ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje elev vid utvecklingssamtalet. Läraren ska då i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå nationella mål och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanens och kursplanernas mål. Se vidare i Skolverkets allmänna råd, Den individuella utvecklingsplanen. Inspektörerna har tagit del av några exempel på skolornas individuella utvecklingsplaner och bedömer att skolornas individuella utvecklingsplaner bör utvecklas så att skolornas insatser tydligare framgår med utgångspunkt i nationella mål. Även målen att sträva mot i läroplan och kursplaner bör beaktas vid upprättandet. Syftet med den individuella utvecklingsplanen bör också

tydliggöras, både för lärare, elever och föräldrar. Det är viktigt att planen är ett framåtsyftande dokument med både långsiktiga och kortsiktiga mål. Skolorna bör vid upprättandet även beakta behov hos de elever som behöver större utmaningar i sin kunskapsutveckling.

1.3 Bedömning av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling,
- om lärarna vid bedömning utgår från de nationella målen i kursplanerna.

Bedömning av området Bedömning av kunskapsresultat:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Bedömning av kunskapsresultat sammantaget är av mindre god kvalitet. Visst samarbete kring rättningen av de nationella ämnesproven förekommer. Inget samarbete kring bedömningsfrågor finns dock mellan de båda skolorna och inte heller med övriga skolor i kommunen. Ämneskonferenser förekommer inte. Skolornas lokala tolkningar överensstämmer inte fullt ut med de nationella kursplanerna. Inom följande område bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Utgångspunkt vid kunskapsbedömning

Under inspektionen framkommer en osäkerhet hos vissa lärare vilka mål bedömningen av elevernas kunskapsutveckling ska utgå från. Även elever ger under intervjuer exempel på mål som lärare sagt att de måste uppnå trots att dessa inte återfinns i nationella kursplaner. Det är enligt inspektörerna därmed inte säkerställt att alla lärare i skolorna fullt ut använder sig av de nationella kursplanemålen för att bedöma elevernas kunskapsresultat vilket skolan bör försäkra sig om.

I respektive skola har lokala tolkningar av de nationella kursplanerna upprättats i flertalet ämnen. Inspektörernas bedömning är att dessa till viss del inte överensstämmer med de nationella kursplanerna. I konkretiseringarna förekommer vissa mål som inte återfinns i de nationella kursplanerna, exempelvis ”kunna skriva skrivstil med en tydlig handstil” i årskurs 5 i svenska. Även alltför detaljerade beskrivningar av vad eleverna ska göra eller kunna figurerar, exempelvis i textilslöjd. I religion är ett av uppnåendemålen att eleverna i årskurs 4–6 ska kunna bönen Fader Vår vilket inte är i enlighet med den nationella kursplanen för religion. Exempel där nationella mål saknas i de lokala konkretiseringarna förekommer också, bland annat

i idrott och hälsa. I svenska som andraspråk återfinns ämnesområden som snarare hör till andra ämnen såsom samhällskunskap eller biologi. I samhällskunskap anges ämnesområden som uppnåendemål. Inspektörerna bedömer att skolorna bör se över de lokala tolkningarna så att de i samtliga fall överensstämmer med de nationella kursplanerna.

1.4 Genomförande av utbildningen

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans undervisning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Genomförande av utbildningen sammantaget är av mindre god kvalitet. Läroplanens och kursplanernas mål bör tydligare utgöra utgångspunkt för all undervisning och elevernas möjligheter till inflytande bör förbättras.

Förskoleklassen är en del av skolan och det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Genom förskoleklassen ska övergången från förskola till grundskola underlättas. Inspektörerna bedömer att verksamheten i skolornas förskoleklasser stämmer överens med läroplanens mål och riktlinjer samt ger en god grund för barnens fortsatta lärande och utveckling. I Idenor skola har förskoleklassen enligt dokumentation vissa mål att uppnå i svenska. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att varken läroplanens mål att uppnå eller kursplanerna för grundskolans ämnen gäller för förskoleklassen. Förskoleklassen har en speciell ställning mellan förskolan och grundskolan och ska vara en integrering av de olika

kulturerna. Det är viktigt att förskolans pedagogik med lek, omsorg, skapande och barnets eget utforskande får genomslag i verksamheten och att året i förskoleklassen skiljer sig från åren i grundskolan.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Läroplan/kursplaner anger inriktningen för undervisningen

Läroplanen anger att utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för undervisningen. Läraren ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former: fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Eleverna ska ges möjligheter att pröva olika arbetssätt för att tillägna sig de kunskapskvaliteter som uttrycks i läroplanen och i kursplanerna. I inspektionen framkommer att elever och föräldrar överlag anser att den undervisning som bedrivs i skolorna är bra. Flera lärare kan i samtal med inspektörerna motivera sina pedagogiska tankar och framhåller också vikten av att alla elever ges utmaningar utifrån sina individuella behov och förutsättningar. Vid vissa av inspektörernas besök observeras varierade arbetsformer och hur olika kunskapsformer ges utrymme. Inspektörernas intryck är dock att läroplanens och kursplanernas mål inte fullt ut präglar all undervisning. Vid en del lektionsbesök har inspektörerna svårt att se hur läroplanens mål att sträva mot ligger till grund för planering och genomförande. Flera av de elever som inspektörerna möter beskriver arbetssätten i vissa ämnen eller klasser som ensidiga och tråkiga. Inspektörerna uppfattar att kunskapssynen i båda skolorna varierar och är lärarberoende. Inspektörerna ser exempel där undervisningen till synes är traditions- eller läromedelsstyrd samt faktainriktad, även om goda exempel på motsatsen framkommer. Eleverna tycks i huvudsak uppfatta kunskapsmålen som att "hinna" göra ett visst antal böcker eller sidor. Inspektörerna bedömer att skolorna bör försäkra sig om att all undervisning, oavsett lärare, tar sin utgångspunkt i läroplanens mål att sträva mot.

Inflytande och ansvarstagande

I läroplanen uttrycks att eleverna ska få reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Vid inspektionsbesöket var graden av elevinflytande till synes relativt låg vid flertalet lektioner. Mer än 70 procent av eleverna i årskurs 5 i Idenor skola anser, enligt elevenkäten gjord år 2007, att de inte är med och påverkar hur lektionerna läggs upp eller vad de består av. Motsvarande siffra för Håsta skola var 57 procent. Dessa siffror har inte diskuterats i skolorna. Bilden av svagt elevinflytande bekräftas av flertalet elever som inspektörerna möter. Den vanligaste formen av ansvar och inflytande över det egna lärandet för eleven tycks vara att välja i vilken ordning givna uppgifter ska göras. Denna bild är emellertid inte entydig. En del lärare ger under samtal med inspektörerna exempel på hur eleverna får planera en del av sitt arbete och välja redovisningsformer. Andra lärare för samtal med eleverna om hur de tänker kring sitt eget lärande och olika inlärningsstilar. Vissa elever kan ge flera exempel på hur de givits möjlighet till inflytande över sitt eget lärande. Det finns dock inget systematiskt arbete i skolorna för hur elevernas ansvarstagande och inflytande successivt ska öka med elevernas stigande ålder och mognad. Flera lärare i Håsta skola efterlyser en diskussion om vad elevinflytande

över det egna lärandet egentligen innebär.

En förutsättning för att eleverna ska ha möjlighet till inflytande över undervisningen är också att de har kännedom om målen för utbildningen, vilket de intervjuade eleverna i varierande utsträckning har. Flera elever som inspektörerna talar med under lektionsbesök kan inte ange, eller har inte förstått, vare sig vad som är syftet med föreliggande arbetsuppgift eller vad de ska lära sig. Av skolornas senaste elevenkät i årskurs 5 från år 2007 framgår dock att cirka 70 procent av eleverna anser sig ha kunskap om målen.

Inspektörerna bedömer att elevernas möjligheter att utöva inflytande över det egna lärandet bör förbättras. I detta sammanhang är det viktigt att även utveckla elevernas kännedom om målen och förståelse kring varför de ska ha inflytande över undervisningen.

Arbete i demokratiska former

Alla som arbetar i skolan ska enligt läroplanen främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, ska omfatta alla elever. Inspektionen visar att skolorna har en organisation för elevråd. Dessa möten har dock varit sporadiska på senare tid på grund av rektorsbyten och intervjuade elever har svårt att ge exempel på saker som genomförts via elevrådet. I intervjuer framkommer även att eleverna i årskurs 1 och 2 i Håsta skola saknar representation i elevrådet. Inspektörerna bedömer att skolorna bör utveckla elevernas förmåga att arbeta i demokratiska former.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid upprättas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Trots flera goda exempel bedömer inspektörerna att området Anpassning av verksamheten till elevernas behov sammantaget är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning och grundar sig främst på att undervisningen inte i tillräcklig utsträckning anpassas till de enskilda eleverna och att alla elever i behov av

särskilt stöd inte får det.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Individanpassad undervisning

Enligt författningarna ska skolans undervisning anpassas till elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Under inspektionen framkommer att denna anpassning i Håsta och Idenor skolor är lärarberoende. Inspektörerna ser exempel på god individanpassning där alla elever ges möjligheter till lärande på sin nivå men även exempel där elever gör uppgifter trots att de redan behärskar dem. Elever som inspektörerna talar med bekräftar denna bild. Individanpassningen består, enligt intervjuade föräldrar och elever, ofta av att eleverna ges ”mer av samma sak”. I vissa fall anpassas dock undervisningen genom att läromedel av olika svårighetsgrad används. Inspektörerna bedömer att arbetet med att individanpassa undervisningen bör utvecklas.

Särskilt stöd

Enligt läroplanen ska undervisning och elevvårdsverksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver för att nå målen för utbildningen. I grundskoleförordningen anges att rektorn ska se till att behov av särskilt stöd utreds och att åtgärdsprogram upprättas. I Håsta och Idenor skolor finns det inte något enhetligt system för att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd i samtliga ämnen. Skolorna saknar lärare med specialpedagogisk kompetens. Stödsatser ges av lärarna. Vid behov av ytterligare stöd ansöker rektorn om resurser från kommunens lärstödsteam. Lärare uppger att det finns elever som är i behov av särskilt stöd men som inte får detta, i synnerhet inte i andra ämnen än matematik, svenska och engelska. Enligt elevenkäten för årskurs 5 år 2007 anser 41 procent av eleverna i Idenor skola att de inte får extra hjälp om de behöver. Motsvarande siffra för Håsta skola är 21 procent. Också rektorn är tveksam till att samtliga elever i behov av särskilt stöd får det. Inspektörerna bedömer att alla elever i behov av särskilt stöd inte får det vilket inte är i enlighet med författningarna och måste åtgärdas.

I Håsta skola finns en kommunövergripande undervisningsgrupp för nyanlända elever. Inspektörerna uppfattar efter såväl samtal med lärare som genomfört verksamhetsbesök att denna verksamhet överlag fungerar bra. Eleverna trivs och är trygga men har en ordinarie klasstillhörighet i årskurs 2 trots att de är flera år äldre än vad som normalt är fallet i årskurs 2. Enligt läraren ges dock dessa elever undervisning i skolans högre årskurser i vissa ämnen utifrån behov. Inspektionen visar att det varken är säkerställt att dessa elever ges undervisning i samtliga ämnen eller att undervisningen utgår ifrån deras mognads- eller kunskapsnivå. I kommunrapporten görs en samlad bedömning. Se även under 3.1 och 3.3.

I grundskoleförordningen anges att en elev ska få studiehandledning på modersmålet, om eleven behöver det. Beslut om denna stödform ska fattas av rektorn och åtgärdsprogram ska upprättas. Under inspektionen framkommer att sådant behov finns men att studiehandledning inte ges. Skolan måste vidta åtgärder så att studiehandledning på modersmålet ges till de elever som har behov av det.

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i vardaglig handling.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med bestämmelserna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer och värden i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Normer och värden i studiemiljö och samvaro sammantaget är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning som främst grundar sig på att det enligt både elever och föräldrar förekommer kränkningar i skolorna. Håsta och Idenor skolor uppfattas dock överlag av elever, lärare och föräldrar som trivsamma och i stort sett trygga. Skolornas elevenkäter från år 2007 bekräftar bilden av skolorna som en i huvudsak trygg miljö. Värdegrundsarbetet bedrivs i olika hög grad beroende på lärare samt på olika sätt, bland annat genom kompisamtal och tjej- och killgrupper. Inom följande områden bedömer inspektörerna dock att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Värdegrundsarbete

Enligt läroplanen ska alla som arbetar i skolan medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar. Läraren har ett särskilt ansvar att öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Under inspektionen framkommer olika bilder av på vilket sätt och hur ofta lärarna arbetar med detta. Både föräldrar och elever ger exempel på lärares olika förhållningssätt. I skolorna vittnar både lärare och elever om att verbala kränkningar förekommer mellan elever. Inspektörerna ges, av både elever och föräldrar, exempel på

incidenter där sådana kränkningar förekommit, i synnerhet under raster på undan-skymda ställen av skolgården. Inspektörerna bedömer att skolorna bör försäkra sig om att trakasserier och annan kränkande behandling inte förekommer.

Ordningsregler

Grundskoleförordningen anger att rektorn har ansvar för att det finns ordningsregler för varje skola och att ordningsreglerna utarbetas och följs upp under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Det är viktigt att ordningsreglerna diskuteras regelbundet och att eleverna är med och formulerar vad som ska gälla i just deras skola och gör reglerna till sina egna.

I skolorna råder en oklarhet om det finns gemensamma ordningsregler eller inte. Vissa intervjuade elever är osäkra på om skolorna har några skolövergripande regler medan andra menar att det finns regler som "alltid har funnits". Flera elever, i synnerhet i Idenor skola, är kritiska till vad konsekvenserna blir om de bryter mot reglerna och säger att de inte varit med och diskuterat dessa konsekvenser. Inspektörerna bedömer att skolorna inte upprättar ordningsregler i enlighet med förordningen. Råd för framtagandet av ordningsregler finns i Skolverkets broschyr Ordningsregler för en trygg och lärande skolmiljö.

Likabehandling

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever ska det finnas en likabehandlingsplan för varje verksamhet. Enligt en särskild förordning omfattar skyldigheten också att denna plan ska arbetas fram, följas upp och ses över under medverkan av elever. Håsta och Idenor skolor har en gemensam likabehandlingsplan som bland annat innehåller en tydlig ansvarsfördelning och en beskrivning av hur skolorna ska arbeta i förebyggande syfte. Planen bedöms dock inte fullt ut uppfylla lagens krav på en likabehandlingsplan. Bland annat saknas en redovisning av respektive skolas specifika behov utifrån en aktuell kartläggning som utgångspunkt för vilka åtgärder som ska genomföras under det kommande året. Det framgår inte heller tydligt hur akuta åtgärder och uppföljande insatser ska dokumenteras. Vid framtagandet och utvecklandet av planen måste skolorna även beakta förordningskravet på barns och elevers medverkan. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling (SKOLFS 2006:7). Inspektörerna bedömer att skolornas likabehandlingsplan måste förbättras.

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans uppföljningssystem fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

14 (18)

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

Bedömning av området Tillgång till likvärdig utbildning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Tillgång till likvärdig utbildning sammantaget är av mindre god kvalitet.

Av inspektionen framgår att eleverna i Håsta och Idenor skolor i huvudsak erbjuds en verksamhet och undervisning som till innehåll och omfattning är i enlighet med gällande bestämmelser. Det är enligt inspektörerna dock inte säkerställt att alla elever får undervisning i samtliga kursplaneämnen i den omfattning som timplanen anger. Undervisning i svenska som andraspråk ges inte i enlighet med författningarna. Inom följande område bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Garanterad undervisningstid

I skollagen finns föreskrifter om utbildningens omfattning i form av en timplan. I timplanen anges denna omfattning uttryckt i timmar per ämne.

Håsta och Idenor skolor har timplaner som, enligt lärarna, har stämts av med mottagande skola. I Idenor skola är det osäkert vilken timplan som följs då inspektörerna ser två olika timplaner. Flera elever inspektörerna talar med i båda skolorna är mycket osäkra på vilka ämnen de har och inte har. I Håsta skolas särskilda undervisningsgrupp är det enligt inspektörerna inte säkerställt att eleverna får undervisning i samtliga kursplaneämnen. Se även under avsnitt 1.5. Inspektörerna bedömer att skolorna bör försäkra sig om att samtliga elever får undervisning i samtliga kursplaneämnen i den omfattning som författningarna anger.

Enligt grundskoleförordningen ska elever som bedömts behöva svenska som andraspråk undervisas i detta ämne i stället för i svenska. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk ska anordnas för en elev. Kursplanen för svenska som andraspråk ska följas. Under inspektionen framkommer att undervisning i svenska som andraspråk i Håsta skola ges som stöd i ämnet svenska vilket inte är i

enlighet med förordningen. Detta måste åtgärdas. Beslut om en elev ska ha svenska som andraspråk fattas inte av ansvarig rektor utan av en annan rektor i kommunen med ett övergripande ansvar för dessa frågor. Detta behandlas vidare i kommun-rapporten.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,
- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utbildning och kompetensutveckling:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Personalens utbildning och kompetensutveckling sammantaget är av god kvalitet. Enligt rektorn har flertalet lärare en lärarutbildning, vilket den nationella statistiken bekräftar. Rektorn har genomgått viss ledarskapsutbildning. Lärarna utnyttjar i vissa fall varandras kompetens och undervisar i huvudsak i de ämnen och årskurser de har utbildning för. Kompetensutveckling ges utifrån kommun- och skolgemensamma behov.

3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,
- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området Rektors ansvar är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning som främst grundar sig på att rektorn brister i sitt ansvar att följa upp skolans resultat och utvärdera dessa i förhållande till de nationella målen. Detta bör enligt inspektörernas bedömning tydliggöras i skolans kvalitetsredovisning. Se vidare 3.4.

Inspektörernas iakttagelser samt personalens och föräldrarnas synpunkter visar att rektorn tar ett tydligt ansvar för skolans pedagogiska utveckling. Men det pedagogiska ledarskapet innefattar också ansvar för de brister och utvecklingsområden som lyfts fram i denna rapport. Det är således rektorns ansvar att dessa åtgärdas.

Inom följande område bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans resultat

Kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst ska uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå.

I skolornas kvalitetsredovisningar för år 2007 anges endast resultaten i de nationella ämnesproven i årskurs 5 som en kvalitetsindikator på kunskapsresultaten. I övriga ämnen görs ingen sammanställning av hur väl eleverna lyckats nå målen i årskurs 5. Som tidigare nämnts varierar kunskapen bland lärarna huruvida eleverna når de nationella målen i skolans samtliga ämnen. Detta gör att inte heller rektorn har en samlad bild av skolans och elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen i förhållande till de nationella målen i årskurs 5. Inspektörerna bedömer att skolorna inte gör någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5. Detta måste åtgärdas.

3.4 Kvalitetsarbete**Inom detta bedömningsområde har granskats:**

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna att området Kvalitetsarbete sammantaget är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning som grundar sig på att skolorna behöver utveckla ett kontinuerligt och strukturerat kvalitetsarbete och att kvalitetsredovisningen inte uppfyller författningarnas krav. Inspektionen visar att skolorna till stor del saknar skolövergripande pedagogiska diskussioner som utmynnar i strategier och strukturer för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Inom följande områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls:

Systematiskt kvalitetsarbete

Varje skola ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som syftar till att kontinuerligt identifiera vilka förutsättningar som är nödvändiga i arbetet med att nå de nationella målen, utveckla arbetsprocesser, bedöma resultat och vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse. Ett antal förbättringsområden och brister som identifierats i denna rapport, exempelvis förekomsten av kränkningar, elevernas möjligheter till inflytande och bristen på särskilt stöd indikerar att skolornas kvalitetsarbete bör förbättras. Skolorna bör även förbättra arbetet med att följa upp, utvärdera och analysera de resultat som verksamheterna som helhet når i förhållande till de nationella målen. Se även under avsnitt 1.2 samt 3.3. Inspektörerna bedömer att skolornas kvalitetsarbete bör förbättras.

Kvalitetsredovisning

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje skola årligen upprätta en kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Redovisningen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Även elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta. Det ställs också krav på att uppföljning och utvärdering av skolans likabehandlingsplan ska redovisas i kvalitetsredovisningen.

Håsta och Idenor skolor har separata kvalitetsredovisningar som innehåller några av skolans resultat och förslag till förbättringsåtgärder. Kvalitetsredovisningarna saknar redovisning av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen att uppnå i årskurs 5.

Vidare saknas under vissa områden en analys av resultaten då målen inte nåtts samt redovisning av hur tidigare åtgärder utfallit saknas. Även en redovisning av hur eleverna utvecklats inom området normer och värden som helhet samt en redovis-

18 (18)

ning av uppföljning och utvärdering av likabehandlingsplanen saknas. Av intervjuerna framgår att varken elever eller lärare varit delaktiga i arbetet med kvalitetsredovisningarna. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningarna inte uppfyller förordningens krav.

2008-09-25 Stockholm

Lotta Hedén

Marie Morin